

AKAVA LIFLETI SI KARDINO TE LOČHAREL E MANUŠEGE SAVE SI BIKINDE: TE AVEN TUMEN INFORMACIE ANDAR TUMARE HAKAJA THAJ SAR SAVO LOČHARIPE ŠAJ TE LEN

Prevenција thaj maripe opromos o bikiupe
manušengo ande Srbija

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

ASTRA anti
trafficking
action

SO SI O BIKINPE MANUŠEGO?

O bikinipe manušege si seriozno keripe thaj dijipe pe manušenge hakaja, a ni tromal te kerel pe so vakarel pe ande amare krisura thaj ande maškarmutno hakaj. O bikinipe manušengo si moderno phandipe e manušengo. Akava bangipe kerel pe kana si o manuš savo bikinel e manuša gaja kaj kerel zor, hohavel del po nesavo aver manuš kerel kontrola a sa godolese kaj kerel pe seksualno, butarni vol nesavi aver eksploatacia. O bikinipe manušengo šaj te kerel pe ando foro ande savo trajin, vol pe nesavo aver than vol phuv. O manuš savo si bikindo si godova manuš savo kamla majanglal te kerel buti, vol godolese kaj goda roda pe lestar kerda nesavo bangipe kana sasa ando lanco e manušengo save bikinen e manušen.

SAR TE DŽANEN KAJ SEN MANUŠ SAVO SI BIKINDO?

Te khonik rodel tumendar vol roda majanglal te keren neso so ni kamen vol pe uslova save ni kamen, vol našti te džan gothar kana kamen, šaj kaj si kaj san manuš savo si bikindo. Gothe šaj avilen godolese kaj roden buti, vol kaj avilen ande nesavo aver than vol phuv, šaj kaj avel kaj hohade tumen pala e buti savi trubun te keren, lije love tumendar, pasopordo vol personalno dokumento, vol gaja kaj maren tumen, vol kaj kamen te maran tumen, tumari familija vol manuša save si tumare, rode tumendar te ahen ande gasavi situacia.

O Luka (28 berš) agorisarda arhitektonsko fakulteti thaj duj berš našti arakhla buti. Akharda po oglaso ande savo rode inžinjera pala buti ande Rusija, sasa les intervju e agentosa ande rusko firma lija sa informacie andar e uslova pala e buti thaj gadiči pokinel pe gasavi buti. Kana avilo ande than ande Rusija, but uslova naj sasa gasave. Ni trajisarda ande kher, sasa ando than kaj sasa 15 murša. Sa sasa phando, e kana del pe andre sasa manuša save arakhade akava than thaj sasa len oruže. Pe goda than kerda pe buti majbut katar 10 sata ando dive. E manuša save kerde buti duj čhon naj sasa pokinde. Kana vakarde goda thaj rode love, o manuš sav odija len buti phenda lenge kaj ka džan ande maripe ande Čečenija vol ande phandipe godolese kaj naj len dokumenta. O Luka irisarda pe khere kana lija love pala but čhon savo sasa dešto kotor katar goda sasa lese phendo kaj ka avel pokindo.

Sar manuš savo si bikindo, si tumen nesave hakaja thaj te šaj avel tumen ločharipe itakaj kaj sen vol naj sen andar e Srbija thaj naj importantno kaj goda bikinipe sasa kerdino:

HAKAJ TE AVEL TUMEN INFORMACIE

Si tumen hakaj te sa džanen andar tumaro legalno satusi, tumare hakaja thaj sa so šaj keren pala tumari situacija. Si tumen hakaj te džanen sa andar sa e programa katar tumare hakaja save šaj te len.

JUDISTIKANO LOČHARIPE

Si tumen hakaj te avel tumen judistikano ločharipe ande sa goda so kerel pe ande manušengo bikinipe, so ka ločharel tumenge te hačaren thaj te len pire hakaja thaj interesa.

I takaj kaj akava bangipe kerel pe e službeno mangipe, si tumen hakaj te o advokato avel tumenca ande sa e faza ando keripe, sar vi ande sa godola keripa ande save tumen den vakaripe. E rola tumare advokatosi si te arakhel tumare hakaja te del tumen informacie ande tumari rola ande akava keripe, te arakhel tumare interesa thaj te sa goda so si lače pala tumende dikhen pe. Goda si importantno te len tumaro hakaj te aven tumen love pala goda so si tumenge kerdino.

LOČHARIPE E MANUPENGO SAVE NAKHAVEN PE TUMARI ČHIB

Te na vakaren vol ni hačaren lače srbikani čhib, si tumen hakaj po manuš savo nakhavel pe tumari čhib thaj pe goda te sa e informacije save si pala tumare hakaja den pe čhib savi hačaren. O hakaj po manuš savo nakhavel tumenge si garantujime ande komunikacia sa e institucijenca thaj manušege save ločharen tumenge dži kana goda trubul tumenge.

Ande lokalo ande savo kerda buti Jelena (17) arakhla e terne manuša thaj kamla le. Vov kamla te džan ande Germania te kerel buti kaj po piro phral save sasa diskoteta thaj vov phučla e Jelena te džal lesa. Phenda lake kaj goda si idealno šaipe pala lende; kaj šaj džan jekh avresa, te len love thaj te irisaren pe ande Srbia. Lake sasa importantno te džal lesa. Našla andar piro kher. Kana avile ande Germania, ando hoteli hačarda kaj sasa bikindi. O terno manuš savo vilo lasa djelo thaj ni dikhala les palem, bipandžardo manuš kurda las thaj phenda kaj akana voj si lesi. But čhon kerda buti sar prostitutka. Kana nakhlo but čhon, ande policijsko racija sasa astarti thaj deportujime ande Srbija.

HAKAJ PO VAKTI PALA SASTIPE THAJ REFLEKSIJA

Si tumen hakaj po vakti pala o sastipe thaj refleksiya trin čhon, šaj vakaras po vakti kana trubul tumen sastipe vol kamen te vakaren e policijasa. Ane akava vakti, si tumen hakaj po sa o ločharipe savo trubul tumen.

Khonik našti te del pe tumende thaj te vakarel tumenge te aven ande krivično keripe e manušengo save kerde o bikinipe vol godolengo savo ločharda lenge, numa te kerena prijeva, trubun te aven ande gasavo postupko sar manuš savo ločharel.

HAKAJ PO HUMANITARNO BEŠIPE

Te naj sen andar e Srbija thaj te bumaro bešipe ande Srbija naj regulišime averčhande, e policija šaj te del tumen hakaj te aven ande phuv andar humanitarni razloga.

Šaj te avel tumen bisajakhe bešipe katar 90 dive vol dži kaj jekh berš te kamen te keren buti jekhatane e policijasa thaj avere organenca ando rodipe ande postupko opromos manuš savo bikinel e manušen vol aver manuša save sasa ande tumari eksploatacija. Hakaj po humanitarno bešipe si tumen vi te bi o irisaripe ande tumari phuv si darape pala tumaro trajo vol arakhipe. Bešipe, šaj te tromale džan pe Srbija, sar vi te avel tumen buti ande Srbija.

HAKAJ PO KORKORIPE

Si tumen hakaj te arakhen tumaro korkoripe thaj identiteto.

Khonik našti te vakarel tumare personalni data te tumen ni kamen goda. O javno tužioc o thaj tumaro advokati šaj te roden te o proceso ande savo sen sar manuš sav odel informacije šaj te avel phando pala o amalipe.

ARAKHIPE KATAR TUMARO ARAKHIPE SAR MANUŠA SAVO DEL INFORMACIE/GODOLESO OPROMOS SAVO SASA KARDINO BILAČHIPE

Te kamen te aven svedoko ando postupko, šaj te avel tumen hakah po arakhipe e manušeso savo del informacije, thaj te opromos tumende kerel pe pačavalipe. Takodje, šaj te roden statuso sar hačardo svedoko.

E policija thaj o kriso trubun te arakhel tumen katar e bilače svatura, dar thaj sa aver ataka kana kerel pe thaj palal o rodipe thaj o krisipe. Te goda trubul, o kriso šaj te rodel katar e policija te lel averčhande mere katar o arakhipe. O javno tužioc o thaj tumaro judista šaj te rodek katar o kriso te del tumen statuso katar o svedoko savo arakhel pe godolese kaj si tumen but berš, džanglipe, sastimasko statuso thaj aver. Goda šaj te avel kaj šaj te vakaren ande averčhande uslova (te na dikhen e manuša savo bikinda e manušen, ande aver than, po video linko thaj aver)

HAKAJ PE KOMPENZACIJA

Si tu men hakaj te len love pala goda so si keridno tumenge kana sasa ande gasavi situacia, goda si materijalno lijiye, dukhimasko nasvaliye, dar, goda kaj si dijo pe tumaro tromaliye, hakaja katar o manuš thaj aver.

E KOMPENZACIJA ŠA TE RODEN E DUJ RIGA:

ANDO KRIVIČNO KERIPE:

tumaro judista/advokato šaj te del mangiye ande savo dikhel pe claro gadići si e kompenzacija savi roden. Tu men san ande gasavi situacia manuš savo šaj vačarel pala goda thaj save se si keridno bilačhiye. Dži kaj roden pe lila opromo godola save kerde o bangiye save ka vakaren kaj sasa bimatierijalno bangiye savo si kerdino. Numa ando čačiye o kriso vakarel e manušese opromos savo si kerdino o bangiye kaj si les hakaj pe kompenzacija ande parnično keripe.

ANDO PARNIČNO KERIPE:

tumaro advokato del tužba pala rodipe pala o bangiye opromos e manuša save kerde o bikiniye. Ande parnično keripe tumen si rola sar manuše savo kerda tužba thaj naj tumen statuso savo si tumen ando krivično keripe. Majbut drom kerel pe o rodipe sar kaj sasa ande krivično keripe thaj den vakariye andar goda so si tumenge kerdino, ttrubun te den fakta kaj si

tumenge kerdino bangiye. Akava keripe šaj te keren sa e manuša save gndisaren kaj si lenge kerdino o bangiye ande trin berš kana sasa kerdino o bangiye, vol kana o baniye si kerdino sar krivično keripe, ande vakti kana goda naj purano. Te kamena te keren o parnično keripe, akharen e bivladake orgnaizacije save ločharen e manušenge save si bikinde.

Thampal šov čhon sar kaj tradela te avel prostitutka, e Milica sasa ločharipe katar e policija te našel katar e manuša save bikinde las. Voj irisalji čhere. Sasa lače but ladžo. Naj sasa la ločharipe e familijatar. Ande kontakto e phuvjake organenca thaj bivladake organizacijenca sasa lake maj loče. Von dije las psihološko ločharipe, sasa las terapeuti, ločharde lake te agorisarel e škola thaj sasa las judistikano lločharipe ando krisosko keripe. Goda sasa trin berš, thaj o advokato sasa sajekh lasa. Naj sasa loke, numa e manuše save bikinde la sasa bange thaj sasa len kazna. Thampal goda kaj sasa las ločharipe voj kerda vi o parnično keripe thaj lija love pala e o bangipe savo sasa lake keridno. Naj sasa but love, numa irisarde sa e love godolenge katar save lija, thaj putarda piri prodavnica. Kamel te avel lake lače..

HAKAJ PO IRISARIPE (REPATRIJACIJA)

Te kamen te irisaren pe vol goda rodel pe tumendar ande phuv ande save trajisarden majanglal no so avilen ande Srbija, e phuvjake organa ande Srbija trubun te ločharen tumenge te irisaren pe thaj trubun te den griža andar tumaro arakhipe.

Te naj tumen e personalni dokumenta, e phuvjake organa andar tumari phuv trubun te den tumeng goda te bi šaj te irisaren tumen.

PSIHOLOŠKO LOČHARIPE

Goda so si tumenge kerdino kana sana bikinde šaj te ačhaven baro bilačhpe pe tumaro mentalno sastipe. Te bi majloče nakhena sa akala problema, dukh, dara thaj aver bilačhe emocije, si tumen hakaj po psihološko ločharipe gaja sar tumen kamen. psihološko vakaripe thaj ločharipe psihoterapija, thaj goda ka ločharel tumenge te len piro trajo ande dumare vasta thaj trajisaren gaja sar kamen.

MEDICINSKO LOČHARIPE

Si tumen hakaj po sastimasko ločharipe thaj te na den love pala goda godolese kaj si sa goda ande sastimasko arakhipe itakaj kaj san vol naj san andar e Srbija. *E bivladake organizacije šaj te pokinen sa pala o sastipe, o dikhipe, procedure thaj drabura vi kan naj tumen sastimasko arakhipe* vol trubul tumen te len nesavo sastimasko arakhipe sigo no so goda šaj te keren ande phuvjako sastimasko arakhpe.

BEŠIPE

Te naj tumen kaj te trajisaren vol si bilačhe te irisaren pe ande piro kher, si tumen hakaj po bešipe ande arakhimasko kher pala e manuša save si bikinde vol nesavo alternativno bešipe. Te naj tumen 18 berš vol sen terne, šaj te avel tumen bešipe ande nesavi familija. *O bešipe ande phvujake ustanove pala o socijalno arakhipe kerel o Centro pala arakhipe e manušenge save sasa bikinde. E bivladake orgnaizacije save ločhare e manušege save sasa bikinde šaj te ločharen te korkore trajin thaj ločharen tumenge ande vakti savo trubul te arakhen buti vol katar sostar ka trajin.*

(RE)INTERGRACIJA THAJ SOCIJALNO INKLUZIJA

Sar manuš/nji savo sasa bikindo, si tumen hakaj pe informacije andar sa e programa save ločharen tumenge te trajin, thaj den averčhande aktivnosti, edukacije, sikavipe, ločharipe te arakhen buti thaj ločharipe te arakhen thaj te ten ande programa save si pala tumende.

Akala programa kerene bivladake orgnaizacije. Sa godola save den tumen ločharipe trubun te vakaren tumenge andar e programa pala e re integracija thaj socijalni inkluzija save si. Ове програме обично воде невладине организације.

Akafa lifleti naj judistikano svato, thaj naj arlisaripe pala rodipe katar o judistikano svato.

O lifleti si kerdino gaja kaj jekthane kerde les Europaki unija thaj Europako Consili. Sa goda so si vakardino ande leste thaj goda so gndisaren o Consili Europako thaj Europaki unija.

TE SI TUMEN VADŽI NESAVO PHUČIPE VOL, TRUBUL TUMEN LOČHARIPE THAJ DIJIPE, ŠAJ TE AKHAREN:

Centro pala arkahipe e manuŝingo save si bikinde

Telefono:

+381 63 610 590

centar@centarzztlj.rs

www.centarzztlj.rs

ЦЕНТАР ЗА ЗАШТИТУ
ЖРТВА ТРГОВИНЕ ЉУДИМА

BVO Astra - E akcija opromos biinipe manuŝengo

SOS telefono: 011/785-0000

0800 101 201*

e-mail: sos@astra.rs

www.astra.rs

*O numero savo ni pokinel pe
(numa pala rakhipe andar e Srbija)

Ministerijumo pala androne buta Direkcija policijaki ŝerutnipe katar kriminalistikani policija

Telefono:

+381 11 247 1019

+381 64 724 1019

ukp@mup.gov.rs

BVO Атина

Telefono:

+381 61 63 84 071

e-mail: office@atina.org.rs

www.atina.org.rs

O Consili Europako si angluni organizacija pala manuŝikane hakaja po kontinento. si las 47 phuvja a 28 phuvja si ande Europaki unija. Sa e phuvja save si ande Consili Erupako ramosarde Erupaki konvencija andar manuŝikane hakaja, savi si kerdini godolese te arakhel manuŝikane hakaja, demokratija thaj thagaripe katar e hakaja. Europako kriso pala manuŝikane hakaj dikhel sar kerel pe e Konvencija ande phuvja save si membrura.

www.coe.int

Europaki unija si jekh ekonomikano thaj politikano keripe ande savo si 29 demokratikane europaki phuvja. Lake reslipa si te pala piri 500 miliona thanutne kerel miro, barvalipe thaj tromalipe ande jekh them savo si majlačo. Sar bi akala reslipa avena kerine e phuvja save si ande Erupaki unija kerde organa save si ŝerutne ande Europaki unija thaj len zakonsko regulativa. E ŝerutne organa si: Europako parlamento (save si pala sa e tranutne e Ruopake) Consili katar europaki unija (ande save si e Vlade andar e phuvja save si membrura) thaj Erupaki komisija (savi arakhel sa e jekhtane interesa katar Europaki unija).

<http://europa.eu>

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

ROM